

VN/29791/2025

www.lausuntopalvelu.fi

VALTIONEUVOSTON ASETUS LUPA- JA VALVONTAVIRASTON MAKSUISTA VUONNA 2026

Kommentit asetusluonnokseen (liite 1)

1. Kommentit luonnoksesta valtioneuvoston asetukseksi Lupa- ja valvontaviraston suoritteiden maksuista vuonna 2026.

Vesilaitosyhdistys on vesihuoltolaitosten toimialajärjestö. Jäseninämmä on noin 300 vesihuoltolaitosta kattaen noin 90 % maamme vesihuollosta. Vesilaitosyhdistys kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto. Haluamme tuoda lausunnossa esiin seuraavat huomiot.

Vuoden 2026 alusta voimaan tuleva valtion Lupa- ja valvontaviraston maksuasetus tuo merkittäviä muutoksia vesihuoltosektoriin liittyvien lupien maksullisuuteen. Asetuksen tavoitteena on, että maksut perustuvat viranomaiselle aiheutuviin todellisiin kustannuksiin, mikä sinänsä on perusteltua. Käytännössä tämä tarkoittaa, että aiemmin maksuttomia tai kiinteähintaisia suoritteita hinnoitellaan jatkossa joko taulukkomallin tai tuntiperusteisen mallin mukaisesti. Nämä muutokset kasvattavat hankkeiden kustannuksia ja lisäävät tarvetta saada selkeitä esimerkkejä lupaprosessien taloudellisten vaikutusten arviointiin. Ennakoitavuuden vuoksi kannatamme kiinteitä taulukkomallin hintoja liitteen 2 mukaisesti.

Yksittäisen lupaprosessin kokonaiskustannukset voivat koostua useista eri maksuista, mikä voi aiheuttaa huomattavia kustannuksia. Tämä koskee erityisesti ympäristölupia ja vesilain mukaisia lupia sekä niihin liittyviä valvonta- ja ilmoitusmaksuja. Pienemmille toimijoille on säädetty alennettu maksu (75 % taulukkomaksusta), mutta kokonaisuudessaan kustannukset voivat nousta suuriksi myös heille. Vaikutukset voivat kohdistua suhteellisesti eniten pieniin vesihuoltolaitoksiin, joilla on jo valmiiksi rajalliset resurssit.

Toisaalta vaikutukset kohdistuvat myös vaativiin hankkeisiin, joissa on pitkät lupaprosessit. Tämän lisäksi esittelymuistossa sanotaan, että vesilain mukaisten suoritteiden työmääräarvioita korotetaan siten, että suoritelmaksuryhmän tasolla maksut nousevat keskimäärin 30 %, mutta suoritteiden hinnan nousu tulee aiempaa suurempien hankkeiden luvanhakijoiden maksettavaksi.

On tärkeää, että hinnoittelu on läpinäkyvää ja ennakoitavaa ja, että toimijat saavat suoran arvion kokonaiskustannuksista hankekoon mukaan.

Kommentit asetuksen liitteenä olevaan maksutaulukkoon (liite 2 ja 3)

2. Kommentit asetuksen liitteenä olevan maksutaulukon osiosta 1, sosiaali- ja terveys alan osaston suoritteet.

Vesityökorttitoimintaan liittyvät maksut säilyvät ennallaan (terveydensuojelulain 20 b §, 28 a § ja 59 a §). Vaikka maksujen pysyminen nykyisellään on positiivinen asia, pidämme tärkeänä vesityökorttijärjestelmän kehittämistä erityisesti siten, että sähköinen testaus etäyhteyden kautta on mahdollista. Vaikka koulutus, materiaalit ja itse testausprosessi ovat

jo sähköisessä muodossa, vaatii testin suorittaminen yhä fyysistä läsnäoloa. Testin suorittaminen olisi kuitenkin teknisesti mahdollista toteuttaa myös etäyhteyksin. Kyseinen tapa parantaisi saavutettavuutta ja vähentäisi kustannuksia erityisesti haja-asutusalueilla toimiville laitoksille ja yksittäisille työntekijöille.

3. Kommentit asetuksen liitteenä olevan maksutaulukon osiosta 2, varhaiskasvatuksen, koulutuksen ja kulttuurin osaston suoritteet.

Ei kommentoitavaa.

4. Kommentit asetuksen liitteenä olevan maksutaulukon osiosta 3, ympäristöosaston suoritteet.

Vesilain mukaisten lupien ja ilmoitusten maksut määräytyvät tämän maksutaulukon osalta jatkossakin kiinteinä euromääräisinä maksuina, jotka perustuvat hankkeen laajuuteen. Esimerkiksi vedenottolupien käsittelymaksut määräytyvät hankkeen laajuuden mukaan. Pinta- ja pohjaveden ottaminen yli 2 000 m³/vrk maksaa 16 900 euroa, 500–2 000 m³/vrk 12 000 euroa ja tätä pienemmillä ottamoilla 6 500 euroa. Ympäristönsuojelulain mukaisista suoritteista yhdyskuntajätevesien käsittelyn ja johtamisen maksu määräytyy edelleen asukasvastineluvun mukaan. Maksuihin on tehty noin 10 prosentin korotus, joka sisältää inflaatiotarkistuksen. Esimerkiksi yli 100 000 asukkaan puhdistamolle maksu on 45 800 euroa, 50 000–100 000 asukkaan puhdistamolle 31 300 euroa ja 4 000–50 000 asukkaan puhdistamolle 19 400 euroa. Uutena maksullistetaan lisäksi vesilain mukaiset ilmoitukset, kuten johdon sijoittaminen, ruoppausilmoitus, vedenottoilmoitus ja ojitusilmoitus, joiden käsittelymaksut vaihtelevat 30–300 euron välillä.

Edellä mainitut kokonaisuudet kuvastavat harvemmin tapahtuvia investointeja. Kuitenkin esimerkiksi useammin toteutettava lupavalvonta muuttuu maksulliseksi (83 euroa/tunti), mikä kasvattaa erityisesti suurten ja monimutkaisten hankkeiden kokonaiskustannuksia. Lisäksi ympäristönsuojelulain mukainen valvonta muuttuu aiempaa laajemmin maksulliseksi ja valvonnan maksuja on korotettu 25 prosenttia.

Kiinteähintainen taulukko tuo ennakoitavuutta, mutta korotukset ovat etenkin pienille laitoksille raskaita. Yksittäisen lupaprosessin kokonaiskustannukset voivat koostua myös useista eri maksuista, mikä voi aiheuttaa huomattavia kustannuksia. Jos vesitalousasian päätösasiakirja sisältää useita maksullisiksi säädettyjä vesitalousasioita siten, että ne muodostavat samaa tarkoitusta palvelevan kokonaisuuden, peritään asian käsittelystä korkeimpaan maksuluokkaan kuuluvan asian taulukon mukainen maksu siten, että maksuun lisätään 70 prosenttia muiden vesitalousasioiden taulukon mukaisista maksuista. Kyseisen vähennyksen jälkeenkin kokonaiskustannus voi nousta korkeaksi.

Useammin toteutettavan lupavalvonnan osalta tarvitaan selkeitä esimerkkejä kokonaiskustannuksista. Myös suurempien hankkeiden osalta tarvitaan ennakoitavuutta. Esimerkiksi ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annettujen lakien mukaisissa suoritteissa maksuluokan lisäksi veloitetaan erityisen vaativissa hankkeissa 83 euroa/tunti, jos työaika ylittää 32 henkilötyöpäivää. Tämä vaikeuttaa hankkeen kokonaiskustannusten arviointia.

5. Kommentit lausuntopyynnön liitteeseen 4, vaihtoehto maksutaulukon osiolle 3.2. vesilain mukaiset vesitalousasiat.

Liite esittää vaihtoehtoisen mallin vesilain mukaisille suoritteille, jossa maksut määräytyisivät käytetyn työajan perusteella (83 euroa/tunti) kiinteiden euromäärien sijaan. Ilmoitukset, kuten johdon sijoittaminen, ruoppaus ja vedenotto, olisivat kuitenkin kiinteähintaisia. Tämä malli korvaisi liitteessä 2 esitetyn taulukkomallin. Tuntiperusteinen

hinnoittelu lisää kustannusvastaavuutta, mutta sen vaikutukset vesilaitoksille riippuvat hankkeen laajuudesta ja lupasuoritteiden keskimääräisistä työmääräarvioista, jotta kustannuksia on mahdollista selvittää ennakoon.

Pienille vesilaitoksille ja yksinkertaisille hankkeille tuntiperusteinen malli voi olla edullisempi ja oikeudenmukaisempi, koska maksu vastaa todellista työmäärää ja voi jäädä kiinteää maksua alhaisemmaksi. Malli voi myös vähentää tilanteita, joissa kiinteä maksu ei vastaa lupaprosessin todellista vaativuutta, mutta riski kustannusten kasvusta on olemassa, jos käsittely venyy. Suurissa ja monimutkaisissa hankkeissa riski työmäärän kasvulle on merkittävä, jolloin tuntiperusteinen malli johtaa korkeampiin kustannuksiin kuin kiinteä taulukkomalli. Tällöin vesilaitoksen kannalta kiinteä maksu tarjoaa paremman mahdollisuuden budjetoida lupaprosessin kustannuksia etukäteen.

Viranomaisen tarjoamat ennakkoarviot tyypillisistä työmääristä ovat keskeisiä, jotta toiminnanharjoittaja voi arvioida suoritteen kokonaiskustannuksia. Liitteen 3 käyttäminen vaatii hyvin selkeät laskelmat ja esimerkit, jotta sen soveltaminen on läpinäkyvää ja ennakoitavaa. Mikäli molempien mallien kustannusvaikutus on lähes sama, kannattaa Vesilaitosyhdistys selkeämpää liitteen 2 mukaista hinnoittelua.

6. Kommentit asetuksen liitteenä olevan maksutaulukon osiosta 4, elinkeinovalvonnan ja oikeusturvan suoritteet.

Ei kommentoitavaa.

7. Kommentit asetuksen liitteenä olevan maksutaulukon osiosta 5, työsuojelun toimialan suoritteet.

Ei kommentoitavaa.

Asetuksen esittelymuistio (liite 4)

8. Kommentit asetuksen esittelymuistioon

Esittelymuistiossa todetaan, että vesilain mukaiset maksut nousevat keskimäärin 30 %, mutta korotus kohdistuu erityisesti suuriin hankkeisiin. Suuremmilla hankkeilla käsittelyajat ovat pitkiä ja kokonaiskustannukset voivat muodostua merkittäviksi, vaikka itse vedenottolupa olisi rajattu. Lisäksi aiemmin maksuttomat toiminnot, kuten lupavalvonta ja ilmoitusten käsittely, muuttuvat maksullisiksi. Tämä lisää kustannusvastaavuutta ja yhdenmukaisuutta, mutta voi johtaa siihen, että suurten hankkeiden lupamaksut nousevat huomattavasti.

Vaikka suurten hankkeiden kustannukset ovat nousevat keskimäärin enemmän, pienet laitokset voivat kärsiä suhteellisesti enemmän, koska niiden budjetti on rajallinen ja yksittäinen maksu voi vaikuttaa merkittävästi toimintaan. On erityisen tärkeää, että maksujen määräytyminen on ennakoitavaa ja, että toimijat saavat suoran arvion kokonaiskustannuksista hankekoon mukaan.

Maksujen vaikutukset

9. Kommentit Lupa- ja valvontaviraston maksujen vaikutuksesta luvan hakijoiden, ilmoitusten tekijöiden, rekisteröitävien ja muiden asiakkaiden toimintaan ja toiminnan edellytyksiin.

Maksujen vaikutukset vesilaitosten toimintaan ja toiminnan edellytyksiin vaihtelevat laitoksen koon mukaan. Maksujen nousu on merkittävä erityisesti suurissa hankkeissa, joissa lupaprosessi on laaja ja monimutkainen. Uudistus lisää kustannusvastaavuutta ja

yhdenmukaisuutta, mutta voi olla kohtuutonta erityisesti, jos lupaprosessi venyy tai vaatii useita lisäselvityksiä.

Yhteenvetona voidaan todeta, että vaikka suurten laitosten maksut voivat nousta korkeiksi, vaikutukset voivat myös olla suhteellisesti suuremmat pienille laitoksille, joilla ei ole vastaavaa taloudellista puskuria. Tämä korostaa tarvetta säilyttää ja kehittää alennusmekanismeja sekä varmistaa, että maksujen määräytyminen on ennakoitavaa ja oikeudenmukaista kaikenkokoisille toimijoille. Vesilaitosten yhteiskunnallisesti tärkeän tehtävän vuoksi on olennaista, että maksujen uudistaminen ei heikennä laitosten toimintaedellytyksiä tai investointikykyä.

Reetta Stjerna
talousvesiasiantuntija
+358505908653
reetta.stjerna@vvy.fi

